

16/3/84

EL LENGUATGE

Una coma

Vet ací dues oracions perfectament possibles, correctes i usuals, que només difereixen, en l'escriptura, per una coma, i en la comunicació oral, per una pausa, determinant, és clar, de l'entonació: *No n'hi havia cap de plena* i *No n'hi havia cap, de plena*. (La composició ens pot jugar una mala passada: en la segona oració hi ha una coma, després del mot *cap*, que no figura en la primera). En canvi, en una construcció com *No n'hi havia cap, d'ampolla*, la coma després de *cap* és absolutament imprescindible, i encara que, de fet, la construcció *No n'hi havia cap d'ampolla* és també possible, és en algun cas especial molt allunyat del nostre esquema.

Si diem *Hi havia moltes ampolles però no n'hi havia cap de plena* (sense cap coma), el pronom *en* (reduit a *n*) significa «d'ampolla»: *no n'hi havia cap de plena* equival a *no hi havia cap ampolla plena*. Es tracta d'una construcció normal, en què realitzem un acte de comunicació sense cap mena d'èmfasi especial. Però si algú ens diu que al lloc al qual ens referim hi havia unes quantes o moltes ampolles plenes, i això contradiu la nostra coneixença certa del fet, el desmentim amb una construcció emfàtica com *No n'hi havia cap, de plena!* en què *en* (*n*) significa «d'ampolla plena» i, per tant, el terme de l'oració *de plena*, que figura després de la coma, és redundant: la coma, justament, marca aquest caràcter redundant justificat per l'èmfasi, i té el seu reflex en una pausa del llenguatge parlat. En canvi, una construcció com *No n'hi havia cap d'ampolla* (sense coma) només és possible parlant, per exemple, d'etiquetes, de taps, etc.: *No hi havia cap etiqueta, cap tap, etc., d'ampolla*. Parlant d'ampolles, la redundància que suposa el doble ús del pronom (*en*) i el substantiu (*ampolla*) només es pot justificar per l'èmfasi, que ens fa pronunciar la frase *No n'hi havia cap, d'ampolla* amb una força creixent que culmina en el mot *cap*, després del qual es produeix una pausa, seguida, és clar, per l'element en aposició *d'ampolla*, cosa que, com hem dit, ha de tenir el seu necessari reflex en l'escriptura amb la inscripció d'una coma després de *cap*.

L'ús de la coma és difícil de sotmetre a normes rígides i precises que prevegin tots els casos, i n'hi ha més d'un, sens dubte, que és matèria opinable. És de doldre, però, que hom en prescindeixi, amb alegre descurança, en casos en què és tan necessària com el que hem exposat.